

Algebra

April 7 2006

Definition

En **binär operation** på en mängd A är en funktion:

$$* : A \times A \rightarrow A.$$

Exempel

- ▶ $+, \cdot$ på $\mathbb{N}, \mathbb{Z}, \mathbb{Z}_n, M_2(\mathbb{Z})$, där $M_2(\mathbb{Z})$ är mängden av 2×2 matriser med koefficienterna i $\mathbb{Z}$.
- ▶ Låt $F(A)$ vara mängden av alla funktioner från A till A . Då är sammansättning $\circ$ en binär operation på $F(A)$.
- ▶ multiplicationen $\cdot$ mellan två permutationer är en binär operation på S_n .

Definition

En **grupp** är en mängd G med en binär operation $*$ (d.v.s att $a * b \in G$ för all $a, b \in G$) sådan att:

1. $*$ är associativ, d.v.s att

$$(x * y) * z = x * (y * z) \text{ för varje } x, y, z \in G.$$

2. Det finns en **identitet**, d.v.s. det finns ett element $e \in G$ sådan att:

$$e * a = a * e = a \text{ för varje } a \in G.$$

3. Varje element har en invers, d.v.s. att för varje $a \in G$ det finns ett element a' sådan att:

$$a * a' = a' * a = e.$$

Vi betecknar gruppen med $(G, *)$.

Exempel

- ▶ $(\mathbb{Z}, +)$, $(\mathbb{Z}_n, +)$, $(M_2(\mathbb{Z}), +)$ är grupper. Notera att varken $(\mathbb{N}, +)$ eller $(\mathbb{Z}, \cdot)$ är en grupp.
- ▶ $(\mathbb{R} - \{0\}, \cdot)$ är en grupp men $(M_2(\mathbb{R}), \cdot)$ inte är en grupp.
- ▶ $(S_n, \cdot)$ är en grupp.
- ▶ Låt G vara mängden av matriser av form:

$$\begin{pmatrix} a & b \\ 0 & 1 \end{pmatrix},$$

där $a, b \in \mathbb{Z}_3$ och $a \neq 0$. Betrakta den vanliga matris-multiplicationen, $\cdot$. $(G, \cdot)$ är en grupp.

När det är klart vilken operation betraktas på gruppen ska vi skriva:

G istället av $(G, *)$.

xy istället av $x * y$.

1 istället av identiteten e

x^{-1} istället av inversen x' .

SATS

Låt x, y, a vara element i en grupp G . Det gäller att:

$$ax = ay \Rightarrow x = y$$

$$xa = yb \Rightarrow x = y.$$

Vi säger att en grupp G är **kommutativ** om

$$xy = yx \text{ för alla } x, y \in G.$$

SATS

Låt G vara en grupp och $a, b \in G$. Ekvationen

$$ax = b$$

har en entydig lösning.

Anmärkning

Låt G vara en grupp. Då är identiteten och inversen av varje element entydigt bestämda.

Exempel

Låt $G = \{1, a, b, c\}$ vara en grupp där $a^2 = b^2 = c^2 = 1$. Skriv en tabell som beskriver operationen på G

	1	a	b	c
1	1	a	b	c
a	a	1	c	b
b	b	c	1	a
c	c	b	c	1

Om $x \in G$ då betecknar vi $xx\dots x$ k gånger med x^k och vi sätter att $x^0 = 1$. Det är klart att:

$$x^{k+t} = x^k x^t, x^{kt} = (x^k)^t.$$

Definition

Låt G vara en grupp med ändligt många element. Vi säger att $\text{ord}(x) = n$ (ordning av x) om n är det minsta positiva heltalet sådan att $x^n = 1$.

Exempel

Betrakta $\mathbb{Z}_6$, då är $1 = [0]$ och
 $\text{ord}([0]) = 1, \text{ord}([1]) = 6, \text{ord}([2]) = 3, \text{ord}([3]) = 2,$
 $\text{ord}([4]) = 3, \text{ord}([5]) = 6.$

Exempel

Bestäm ordningen av $\sigma = (13)(452) \in \mathcal{S}_5$.

$$1 = id_5 = (1)(2)(3)(4)(5).$$

$$\sigma^2 = (1)(3)(425), \sigma^3 = (13)(4)(5)(2), \sigma^4 = (1)(2)(452),$$

$$\sigma^5 = (12)(425), \sigma^6 = (1)(2)(3)(4)(5).$$

Notera att $ord((12)) = 2$, $ord((456)) = 3$ och

$$ord(\sigma) = l.c.m(3, 2) = 6.$$

Det gäller alltid:

- ▶ För varje cykel τ av längd k är $ord(\tau) = k$.
- ▶ Om $\sigma = \tau_1\tau_2\dots\tau_k$ och längden av τ_i är d_i då är

$$ord(\sigma) = l.c.m(d_1, \dots, d_k).$$

Exempel

Låt G vara en kommutativ grupp och $a, b \in G$. Visa att om $\text{ord}(a) = p_1$, $\text{ord}(b) = p_2$ där $p_1 \neq p_2$ är primtal då är

$$\text{ord}(ab) = \text{ord}(a)\text{ord}(b).$$